

COORDINATES OF THE MINULESCIAN SYMBOLISM

Mihaela Stanciu, Assist., PhD, Technical Construction University of Bucharest

Abstract: Ion Minulescu started as a writer when the symbolism was already imposed in theory. The year 1908 can be called "The Minulescu Year", as the poet succeeded in revolutionizing the literary world of those times through his paradoxes, as well as through his own personality, which on one hand would irritate, and on the other hand it would cause a great impression. The whole Minulescian work entails a full familiarity with the reader. It implies the presence of an audience that is willing to warm up, to feel resoundingly, and to burst into cheers. His familiar and theatrical style helps him build bridges of feelings towards the audience, putting a real acting talent in the interpretation of his lyrics.

Keywords: *symbolism, poetry, musicality, mystery, neologism*

Momentul Ion Minulescu se instalează după ce simbolismul fusese deja teoretizat de Alexandru Macedonski, Ovid Densusianu sau Ștefan Petică în *Literatorul, Vieața Nouă* și alte reviste cu bătaie mai mică, precum *Grădina Hesperidelor* a lui Al. T. Stamatiad, *Orizonturi noi* a lui George Bacovia, *Versuri și proză, Simbolul, Fronda, Farul și Absolutio*. Nume precum I. M. Rașcu, Mircea Demetriade, Traian Demetrescu, Iuliu Cezar Săvescu ne indică o rezonanță cu acest curent, însă astăzi Ion Minulescu și George Bacovia sunt „considerați, în genere, cei mai autorizați reprezentanți ai simbolismului românesc”.¹ Articole precum „Despre logica poeziei” sau „Poezia viitorului” sunt considerate astăzi cheile de boltă pentru evoluția curentului simbolist. Un rol stenic l-au avut și serile literare macedonskiene: „În cunoscutul cenaclu al Literatorului, au fost reunite generații de poeți, cu deosebire tineri, mulți ajunși scriitori de valoare. Prima generație simbolistă (...) se formează la «școala» lui Macedonski”.²

Pe acest fundal își face apariția Ion Minulescu, poetul exuberant, insolit care și-a făcut ucenicia citind, traducând sau petrecându-și timpul în capitala Franței: „La Paris, în cafenelele literare din cartierul latin, se afla ca la el acasă, intuind numaidecât atmosfera simbolistă din lecturi, ori, mai ales, din discuții”.³ Aici parcursul său literar începe să se contureze și să se optimizeze: „Găsisem un bogat material, construit în forme noi, în imagini surprinzătoare, cu repetiții obsedante, cu efecte onomatopeice și, mai ales cu ecourile proaspete și puternice, ale unei muzici străine, care trebuia să devină mai târziu chiar muzica mea”.⁴ De pildă, pe Jules Laforgue îl consideră ca având un indice puternic asupra destinului său literar: „El este cel sub a cărui zodie poetică aveam să-mi croiesc primele mele directive conștiente”.⁵

Conștient că un scriitor nu e făcut din lectura altor scriitori, dar totuși ținând cont de toate coordonatele care îl puteau impune în lumea literară, Ion Minulescu va scrie poezie împrumutând ceva din atmosfera franceză. Păstrând modelele predecesorilor, își conjugă opera cu alonje de ordin teoretic. Astfel, s-a afirmat că „Ion Minulescu a fost cel care a împământenit la noi un mod de viață simbolist – sinteză între boemă și dandism, adică acea

¹ Rodica Zafiu, *Poezia simbolistă românească*, Ed. Humanitas, București, 1996, p. 18.

² Florea Firan, *De la Macedonski la Arghezi*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1975, p. 262.

³ Ion Rotaru, *O istorie a literaturii române*, vol II, Ed. pentru literatură, București, 1972, p. 165.

⁴ Ion Minulescu, *Revista Fundațiilor Regale*, VIII, nr. 10, 1941, p. 64.

⁵ *Revista Fundațiilor Regale*, ed. cit., p. 64.

voită diferențiere de lumea comună, prin ceea ce s-a numit atunci spiritul decadent”.⁶ Așadar, primul său volum de poezie *Romanțe pentru mai târziu* (1908) va fi o operă cu mare priză la public; volumul este anunțat și susținut teoretic de *Revista celorlalți*, publicație prin intermediul căreia Ion Minulescu scoate la rampă concepția sa despre literatură. În primul număr al revistei apare crezul literar al lui Minulescu sub forma unui manifest caustic la adresa curentelor mai vechi: „Aprindeți torțele să luminăm prezentul literar! Prezentul literar?... Iată-l. Câțiva tineri⁷ care vorbesc și citesc românește la fel cu ceilalți, dar care voiesc să scrie într-alt fel decât ei, au curajul ca ziua nămiaza mare să înfigă în mijlocul drumului un fanion și adresându-se celorlalți să le spună: – Până aici este drumul vostru: de aici în colo, al nostru. Cei mai mulți, la început vor râde – râsul a fost întotdeauna simptomea marilor înfrângeri. Mai târziu râsul lor se va preface în strigăt, strigătul în tumult va crește (...) Cei mai mulți le vor ține calea trecătorilor și amenințându-i le vor spune: – Nu treceți de partea cealaltă a drumului. Nu vă încredeți, nemulțumiților, răzvrățiților, nebunilor... Și aceștia vor fi așa-zișii preoți ai tradiției literare. Cei mai mulți însă, vor rămâne liniștiți și demni. Demnitatea a pregătit întotdeauna strălucitele victorii. Și cei mai puțini adresându-se trecătorilor le vor spune: – Rămâneți de partea cealaltă a drumului, or treceți de partea cealaltă, ne este egal. Nu vă încredeți însă îmbătrâniților, neputincioșilor, orbilor... și aceștia vor fi preoții religiei de mâine. Iată cine sunt unii și cine sunt ceilalți. Care va fi sfârșitul luptei începută de mult – de acum zece ani aproape? Noi îl vedem; ei îl ascund. Cu toate acestea, este bine să se știe de către toți care se interesează de mersul literaturii în țara noastră, ce vor acești câțiva tineri (...) Ei nu sunt nici alchimiști căutători de pietre filosofale, nici inventatori moderni. Ei nu sunt decât expresia fatalelor legi ale evoluției. Ei nu caută lucruri noi (...). Ei nu caută decât forme noi pentru lucruri vechi. Pentru a-și închipui o nouă artă, ei zdrobesc. Pentru trecut ei nu au nici o dragoste. Pentru trecut nu pot avea decât respect. Dragostea însă și-o rezervă pentru viitor”.⁸

Generația tânără a lui Ion Minulescu nu căuta să păstreze o cumpănă între ce a fost și ce va fi, ci dimpotriva își asumă o postură opozantă față de scriitorii care ridică la rang de cinste conformismul și imitația: „Libertatea și individualitatea în artă, părăsirea formulelor învățate de la cei bătrâni, tendința spre ceea ce este nou, ciudat, bizar chiar, a nu extrage din viață decât părțile caracteristice, a da la o parte ceea ce este comun și banal și a nu da atenție decât actelor prin care un om se deosebește de altul: iată câteva din principalele jaloane; fie – noi o primim. Să nu se uite însă niciodată că crimele de care au fost acuzați scriitorii uitați sunt: conformismul, imitația și supunerea oarbă a regulilor de ieri (...) Aprindeți dar torțele... intrați în templul literaturii pe poarta cea mare, nu pe porțile lăturalnice. Prosternați-vă în fața morților de lângă intrare. Dar atâta tot... Pe mormintele lor ard”.⁹

Un al doilea manifest simbolist al lui Ion Minulescu este nuvela – parabolă *În grădina prietenului meu* (din volumul *Casa cu geamuri portocalii*) publicat în al doilea număr al *Revistei celorlalți*. Ion Minulescu, referindu-se la evoluția și progresul artei spune: „Mă închin în fața artei de mâine pe care n-o cunosc, dar care sunt sigur că va reprezenta un pas mai departe în evoluția artei... Gândirea merge de la vechi la nou... spre necunoscut”.¹⁰

În prelungirea principiilor literare expuse, publică un alt manifest simbolist prin intermediul revistei *Insula*, avându-i colaboratori pe: George Bacovia, N. Davidescu, Eugen

⁶ Valeriu Râpeanu, *Opere I, Studiu introductiv în Ion Minulescu*, Ed. Porto-Franco, Galați, 1995, p. IX.

⁷ Alături de Ion Minulescu la această revistă apar nume precum N. Davidescu, Eugeniu Speranția, M. Cruceanu.

⁸ *Revista celorlalți*, art. „Aprindeți torțele”, an I, nr. 1, 20 martie 1908, p. 1.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Revista celorlalți*, art. „În grădina prietenului meu”, an I, nr. 2, 1908, p. 1.

Ștefănescu – Est, Claudia Millian și alții. Poetul spunea: „Suntem în adevăr insularii dezgustați și răzvrățiți de larva seacă și obraznică a celor de pe Continent. Insulă necunoscută, am apărut în disprețul oricărei geografii literare pe ale cărei hărți nu figurăm nici ca posibilitate și, poate chiar împotriva intențiilor ei. Nu suntem deci, ținuti să luăm în seamă nici unul din canoanele acestei geografii. Nu mai credem în actualele formule și nici în posibilitatea unei reabilități a lor. Înțelegem, prin urmare, să călcăm drumuri neumblate și să născocim cuvinte noi”.¹¹

Toate aceste idei noi, care sunt exprimate în articolele teoretice ale lui Minulescu se vor regăsi în creația propriu-zisă a sa. Încă din prima poezie Minulescu se declară „un nou-venit” în fața căruia ușile rămân închise:

„De unde vin?
Eu vin din lumea creată dincolo de zare –
...
Deschideți poarta dar
Și-n cale
Ieșiți-mi toți cu foi de laur,
...
Dar poarta a rămas închisă la glasul artei viitoare.”

(*Romanța noului – venit*)

Ca în orice situație în care vii să impui idei în spațiul cultural și în cazul lui Ion Minulescu primirea din partea criticii nu este una înflăcărată. Cu toate acestea poetul nu va fi ținta unor repugnări, ci dimpotrivă poezia lui va fi clasată ca având o notă originală, inedită, ușor de descifrat: „Poezia lui Ion Minulescu este plină de vervă prin excelență debutonată – scrie Șerban Cioculescu – și dă romanței un stil simili-modernist. Poezia lui Ion Minulescu nu corespunde nevoii imanente a sufletului, de reculegere și interiorizare. Dar dacă dorința sau ambiția sa literară este de a realiza un proces sufletesc răsturnat, de a scoate pe cititor din starea morală interiorizată, oferindu-i un ospăț de cuvinte și de voie bună, autorul și-a atins scopul”.¹²

Observațiile merg până într-acolo încât nume de calibru, precum E. Lovinescu afirmă că ascensiunea către esența textului nu e deloc obositoare, ci mai degrabă „pe înțelesul tuturor” cu meritul autorului „de a-i fi popularizat metodele; (...) simbolism mai mult exterior și mecanic (...)”¹³

În poezia minulesciană simbolul este cultivat cu insistență, aproape ca expresie mistică. Prin intermediul simbolului și al sugestiei este posibilă transmiterea mesajului – un mesaj care abordează teme și motive precum poezia anotimpurilor, erotismul, spațiul citadin, călătoria (în special pe mare), moartea. Iubirea este trăită ca posesiune, ca plăcere fizică pentru că înclinația către eros este ca un drog:

„Eu știu ca-ai să mă-nșeli chiar mâine...
Dar fiindcă azi mi te dai toată,
Am să te iert –
E vechi păcatul
Și nu ești prima vinovată !... (*Celei care minte*)

Întreaga poezie minulesciană este o disimulare în care eul se dă în spectacol și se situează în decor, în care călătoria este o aventură, iubirea o reprezentare, iar moartea o

¹¹ *Insula*, an I, nr. 1, 18 martie, 1912, p. 1.

¹² Șerban Cioculescu, *Aspecte literare contemporane*, Ed. Minerva, București, 1972, p. 141.

¹³ E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, Ed. Minerva, București, 1989, p. 119.

comedie. Poeziile minulesciene „trebuie «zise» precum trebuie «jucate» momentele lui Caragiale, pentru că Ion Minulescu e în bună măsură un Mitică, un Cațavencu deveniți lirici. El nu e umoristic în intenție, deși efectul e savoarea, nu-și poate traduce sublimitățile decât în limbajul lui special convins și burlesc”.¹⁴

În romanța minulesciană dragostea este desacralizată generând o obsesie a ritualului iubirii cu o imagine spectaculară:

„În cinstea ta,
Cea mai frumoasă din toate fetele ce mint,
Am ars miresme-otrăvitoare în trepeduri de argint,
În pat ți-am presărat garoafe
Și maci –
Tot flori însângerate –
Și cu parfum de brad pătat-am dantela pernelor curate,
Iar în covorul din perete ca și-ntr-o glastră am înfipt
Trei ramuri verzi de lămâiță
Și-un ram uscat de-Eucalipt.”

(*Celei care minte*)

Ațiunea se petrece într-un spațiu bine delimitat (mansardă, cârciumă, parc) fiind scenografiat în detaliu. De pildă, parcul în care Nimfele sau statuile privesc, apoi devin geloase:

„Și ne-am iubit întâia oară-n parcul
În care Nimfele de marmură privesc,
...
Și ne-am iubit cu-atîta nebunie,
Că statuile albe ne-au privit
Cu ochi geloși,
Iar zeul a-mpietrit
În mîna cu-o săgeată-otrăvitoare !... ”

(*Romanță fără muzică.*

(*Că ne iubim și-o știe lumea toată –*)

Sau: „S-a sinucis un anonim
S-a sinucis, după cât știm
Într-o mansardă de hotel –
Hotel modern, cu ascensor,
Ca mortul să coboare-n stradă mai ușor !...”(*Sinuciderea unui anonim*)

În timp ce la romantici există o țintă a plecării, la simboțiști călătoria este esențialul pentru că nu este atât de importantă ținta, ci plecarea în sine:

„Plutim spre răsăritul lumii,
Plutim spre prima dimineață !...
...
Și-așa pluti-vom noaptea toată...
Și-așa pluti-vom vreme multă –
Căci «prea mult» nu e niciodată,
...
Și-atunci –

¹⁴ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Ed. Minerva, București, 1988, ediția a II-a, p. 615.

Stăpânii Mării Negre noi vom fi !...

(*Spre Insula enigmă*)

Sesizăm predilecția pentru incifrarea mesajului „coșmarul nepovestitelor povești” sau „coloarea decoloratei nebunii”, pentru că Ion Minulescu nu reproduce lumea, ci o reconstituie. Poezia minulesciană amplifică, exagerează utilizând nume sonore precum *Xeres*, *Estremadura*, *Ninive*, *Brigitta*, *Sulamita* sau cuvintele scrise cu majusculă precum *Poem*, *Nimicul*, *Ieri* toate acestea reprezentând firul care leagă lucrurile atunci când vine vorba de caracterul insolit al textului. De asemenea, frapează și prin utilizarea neologismelor (matelot, cupolă, preludiu); pe toate acestea E. Lovinescu le consideră punct de pornire în parcursul poeziei românești: „Prin calitatea imaginilor sale, prin muzicalitatea versurilor, prin ritm, prin abundența sonoră a limbii, prin anumite obsesii verbale și procedee funambulești, este neîndoios că poezia minulesciană reprezintă un punct de plecare în evoluția poeziei”.¹⁵ Despre muzicalitatea poeziilor sale, însuși Ion Minulescu afirma: „Au fost mulți compozitori de talent și cu nume consacrate care au încercat să-mi pună pe muzică romanțele mele. S-au scuzat însă că trebuie să renunțe, deoarece romanțele mele sunt atât de muzicale, recitate numai, încât nu găseau o melodie să completeze propria lor muzică”.¹⁶

Morții, cavourile, cimitirele, scheleții – toate aceste cuvinte par să se decontextualizeze nemaipărând deloc macabre, pentru că „strigoii acestor poeme sunt noțiuni, mai bine zis, imagini golite de conținutul apocaliptic, au o existență decorativă (...) Strigoii minulescieni sunt cinici, ușor autoironici, încărcăți de simboluri (...) Macabrele lui Minulescu trebuiau scrise și înțelese întotdeauna cu ghilimele”.¹⁷

„Paznicul mi-a-nchis cavoul și-am rămas în ploaie-afară.

Și-am rămas să-mi plimb scheletul printre albele cavouri

...

Și pe crucile de piatră să citesc ce-au scris cei vii.”

(*Romanța mortului*)

Lirica lui Ion Minulescu oferă un univers aparte față de întreaga poezie simbolistă fiindcă miza lui nu o reprezintă inventarul de simboluri sau tema, nici chiar modernitatea limbajului, ci imaginea spectaculară prin care își trucează, disimulează și ironizează discursul.

BIBLIOGRAPHY:

***Interviu cu Ion Minulescu, *Rampa*, XIII, nr. 5010, 6 mai, 1935, p. 7.

Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, ediția a II-a, Ed. Minerva, București, 1988.

Cioculescu, Șerban, *Aspecte literare contemporane*, Ed. Minerva, București, 1972.

Firan, Florea, *De la Macedonski la Arghezi*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1975.

Lovinescu, E., *Scrieri I*, Ed. pentru literatură, București, 1969.

Lovinescu, E., *Istoria literaturii române contemporane*, Ed. Minerva, București, 1989.

Manu, Emil, *Ion Minulescu și conștiința simbolismului românesc*, Ed. Minerva, București, 1981.

Minulescu, Ion, *Revista celorlalți*, art. „Aprindeți torțele”, an I, nr. 1, 20 martie 1908, p. 1.

Minulescu, Ion, *Revista celorlalți*, art. „În grădina prietenului meu”, an I, nr. 2, 1908, p. 1.

¹⁵ E. Lovinescu, *Scrieri I*, Ed. pentru literatură, București, 1969, p. 379.

¹⁶ Interviu cu Ion Minulescu, *Rampa*, XIII, nr. 5010, 6 mai, 1935, p. 7.

¹⁷ Emil Manu, *Ion Minulescu și conștiința simbolismului românesc*, Ed. Minerva, București, 1981, p. 81.

- Minulescu, Ion, *Insula*, an I, nr. 1, 18 martie, 1912, p. 1.
- Minulescu, Ion, *Revista Fundațiilor Regale*, VIII, nr. 10, 1941, p. 64.
- Minulescu, Ion, *Opere*, vol. I, Ed. Porto-Franco, Galați, 1995.
- Minulescu, Ion, *Versuri*, antologie, postfață și bibliografie de Gabriela Omăt, ediția a II-a, Ed. Minerva, București, 1975.
- Râpeanu, Valeriu, *Opere I, Studiu introductiv în Ion Minulescu*, Ed. Porto-Franco, Galați, 1995.
- Rotaru, Ion, *O istorie a literaturii române*, vol II, Ed. pentru literatură, București, 1972.
- Zafiu, Rodica, *Poezia simbolistă românească*, Ed. Humanitas, București, 1996.